

Педагогічна освіта

УДК 378:373.2

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18731914>

**Співпраця з родиною як складова професійної компетентності
майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти**

Крамська Зоя Михайлівна

доктор філософії, директор КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий
коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

вул. Небесної Сотні, 33/1, м. Умань, Черкаська область, 20301

<https://orcid.org/0000-0003-4574-9317>

Черевко Леоніла Василівна

викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист
КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж

ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

вул. Небесної Сотні, 33/1, м. Умань, Черкаська область, 20301

<https://orcid.org/0009-0004-6211-0819>

Прийнято: 12.01.2026 | Опубліковано: 30.01.2026

***Анотація:** Метою статті є здійснення компетентнісного підходу до підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Проаналізовано підхід Дж. Равена до трактування професійної компетентності майбутніх вихователів у контексті педагогічної взаємодії з батьками дітей раннього та дошкільного віку. Суттєвою ознакою природи компетентності, на думку Дж. Равена, є її здатність проявлятися в органічній єдності з цінностями особистості, тобто за умови глибокої особистісної зацікавленості людини у професійній діяльності. Визначено види професійних компетентностей, які*

забезпечують ефективну взаємодію з батьками, включають знання педагогічних стратегій, уміння організувати навчально-виховний процес та адаптувати його до потреб дитини і сім'ї.

Результати. Встановлено ключові фактори та показники сімейного виховання, що впливають на формування професійної компетентності майбутніх вихователів. Okремо визначено особливості стосунків вихователів з батьками дітей дошкільного віку, які здобувачі освіти повинні враховувати під час педагогічної практики. Професійну компетентність розглянуто як феномен, що складається із взаємопов'язаних компонентів, незалежних один від одного, які детермінують ефективну професійну поведінку. Акцентовано на розвитку у здобувачів здатності до партнерської взаємодії з родиною, врахування індивідуальних особливостей сімейного виховання, надання педагогічної підтримки батькам та формування довірливих, конструктивних комунікаційних відносин. Особлива увага приділена ціннісно-мотиваційній складовій професійної компетентності. Підкреслено, що мотиваційна активність, особиста зацікавленість, відповідальність і готовність до саморозвитку є основою ефективної взаємодії з родиною.

Висновки. Професійна компетентність майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти є комплексною категорією, що включає знання, уміння, ціннісно-мотиваційні компоненти та готовність до співпраці з родиною. Ефективна взаємодія з батьками сприяє гармонійному розвитку дитини, підвищенню якості дошкільної освіти та формуванню у здобувачів освіти високого рівня професійної самосвідомості. Виокремлено принципи організації педагогічної допомоги та взаємодії з родиною, що мають практичне значення для підготовки компетентного та соціально відповідального фахівця.

Ключові слова: професійна компетентність, майбутні вихователі, батьки дітей раннього та дошкільного віку, співпраця з родиною, педагогічна взаємодія, ціннісно-мотиваційні аспекти.

**Cooperation with a family as a part of professional competence of the future
teacher of a preschool institution.**

Kramska Zoya Mykhailivna,

doctor of Philosophy, Director of the Higher Educational Institution "Uman
Humanitarian and Pedagogical Vocational College named after T. G. Shevchenko of
the Cherkasy Regional Council"

Nebesnoi Sotni St., 33/1, Uman, Cherkasy region, 20301

<https://orcid.org/0000-0003-4574-9317>

Cherevko Leonila Vasylivna,

teacher of higher qualification, teacher-methodologist of Municipal institution "Uman
Taras Shevchenko Professional college of Education and Humanities
of Cherkasy Regional Council"

Nebesnoi Sotni St., 33/1, Uman, Cherkasy region, 20301

<https://orcid.org/0009-0004-6211-0819>

Abstract. *The aim of the article is to analyze the competence approach to training future teachers of preschool institutions. The approach of J. Raven to the interpretation of professional competence of preschool teachers in conditions of pedagogical cooperation with parents of young and preschool children is analyzed. The essential feature of the competence, according to J. Raven, is the ability to display itself in organic identity with person's values that is in conditions of high personal concern about professional activity. The types of professional competence that provide effective cooperation with parents, including knowledge in pedagogical strategies, skills to organize educational process and adapt it to the needs of a child and a family are considered.*

Results. *The key factors and indicators of family education that affect the formation*

of professional competence of future teachers are defined. The peculiarities of relations between teachers and parents of preschool children that seekers of education must take into consideration during teaching practice are outlined. The professional competence is considered as a phenomenon that consists of interconnected and independent of each other components that determine effective professional behavior. The development of seekers' ability to organize partners interaction with a family, considering individual peculiarities of family education, providing pedagogical support for parents and formation of trusting and constructive communication are highlighted. Special attention is paid to value-and-motivation components of professional competence. It is underlined that motivation activity, personal concern, responsibility and readiness to self-development are the basis of effective interaction with a family.

Conclusions. *Professional competence of a preschool teacher is a complex category that includes knowledge, skills, value-and-motivation components and readiness to cooperation with a family. Effective interaction with parents provides harmonious development of a child, increases the quality of preschool education and creates the high level of professional self-awareness of preschool teachers. Principles of organizing pedagogical assistance and interaction with children's parents that have practical importance for training a proficient and socially responsible specialist are singled out.*

Key words: *professional competence, future preschool teachers, parents of young and preschool children, cooperation with a family, pedagogical interaction, value-and-motivation aspects.*

Постановка проблеми. Професійна підготовка здобувачів вищої освіти передбачає цілеспрямоване формування їхньої готовності до педагогічної взаємодії з батьками дітей раннього й дошкільного віку, а також з особами, які виконують батьківські функції, і з іншими членами родини. У межах сучасного

освітньо-розвивального простору закладу дошкільної освіти така підготовка має здійснюватися з урахуванням євроінтеграційних орієнтирів і оновлених вимог до якості освіти. Саме залучення майбутніх вихователів до системної роботи з родиною виступає важливою передумовою становлення їхньої професійної компетентності як інтегративної характеристики фахової діяльності.

Мета статті полягає у дослідженні феномен професійної компетентності майбутнього вихователя сучасного закладу дошкільної освіти в зв'язку зі зміною вимог ринку праці до фахівця і з процесом модернізації вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування професійної компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, зокрема в аспекті співпраці з родиною вихованців, перебуває в центрі уваги сучасних педагогічних досліджень, що зумовлено оновленням змісту дошкільної освіти, утвердженням компетентнісного підходу та зростанням ролі партнерської взаємодії між закладом освіти і сім'єю.

Проблематику формування професійної компетентності здобувачів освіти спеціальності «Дошкільна освіта» розглядають Бубін А. та ін. [1], зосереджуючи увагу на структурі фахових компетентностей та умовах їх розвитку в освітньому процесі. У дослідженні здійснено аналіз змісту підготовки майбутніх вихователів з позицій компетентнісного підходу та визначено шляхи інтеграції теоретичних знань і практичних умінь. Значну увагу приділено ролі освітнього середовища закладу вищої освіти як простору формування готовності до ефективної взаємодії з батьками та іншими учасниками освітнього процесу.

Кривошея Н. [10] розкриває особливості професійної підготовки майбутніх вихователів до співпраці з родиною вихованців на основі ґрунтовного теоретичного аналізу праць сучасних учених. Авторка акцентує увагу на необхідності системного формування готовності здобувачів освіти до партнерської взаємодії з батьками як важливої складової їхньої професійної

компетентності. У роботі детально обґрунтовано доцільність поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, що забезпечує усвідомлене й ціннісно вмотивоване ставлення майбутнього вихователя до співпраці з родиною.

Питання партнерської взаємодії між вихователем закладу дошкільної освіти та батьками ґрунтовно висвітлено у праці Філімонюк А. [25], де проаналізовано ефективні практики співпраці в сучасних умовах. Дослідниця обґрунтовує принципи побудови довірливих взаємин, визначає оптимальні форми комунікації та способи залучення батьків до освітнього процесу. У роботі підкреслено, що партнерство між педагогом і родиною є необхідною умовою гармонійного розвитку дитини та підвищення якості дошкільної освіти.

Наукову інтерпретацію педагогічного партнерства як вагової професійної компетентності майбутніх вихователів запропоновано Зданевич Л. та ін. [5], які розглядають його як багатовимірне явище сучасної педагогічної теорії та практики. У статті проаналізовано змістові характеристики партнерської взаємодії, окреслено її структурні компоненти та визначено місце у системі фахової підготовки. Особливий акцент зроблено на формуванні у здобувачів освіти здатності до конструктивного діалогу, співробітництва та спільної відповідальності з родинами вихованців.

Актуальні аспекти підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до партнерської взаємодії з батьками розкривають Манжелій Н. та ін. [13], визначаючи педагогічні умови ефективного формування такої готовності. У дослідженні наголошено на важливості розвитку комунікативної культури, емпатії та рефлексивних умінь майбутнього вихователя. Практико-орієнтований характер навчання розглядається як ключовий чинник становлення професійної компетентності у сфері співпраці з родиною.

Місце навчальної дисципліни «Педагогіка родинного виховання» у системі професійної підготовки майбутніх вихователів проаналізували Кривошея Н. та

ін. [11], які обґрунтовують її значення для формування компетентностей, необхідних для взаємодії з батьками дітей дошкільного віку. У роботі визначено змістове наповнення курсу, його методичне забезпечення та вплив на становлення ціннісно-мотиваційної сфери здобувачів освіти. Дослідники підкреслюють, що інтеграція родинної педагогіки в освітній процес сприяє підвищенню професійної готовності до співпраці з сім'єю.

В умовах сучасних освітніх трансформацій особливості професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти розглядають Шовш К. та ін. [28], акцентуючи увагу на структурних компонентах професійної компетентності. У дослідженні окреслено напрями вдосконалення змісту підготовки здобувачів освіти з урахуванням нових суспільних викликів. Важливим аспектом визначено розвиток комунікативних і соціальних умінь, що забезпечують ефективну взаємодію з родинами вихованців.

Проблему професійної компетентності вихователя дітей раннього віку в контексті готовності до роботи в сенсорно збагаченому середовищі досліджує Попович О. [19], аналізуючи змістові та діяльнісні аспекти підготовки педагога. У роботі розкрито значення створення цілісного освітнього середовища для повноцінного розвитку дитини. Опосередковано підкреслюється роль співпраці з батьками у забезпеченні наступності виховних впливів та підтримки сенсорного розвитку дитини в сім'ї.

Формування готовності майбутніх вихователів до реалізації сучасних педагогічних технологій у закладах дошкільної освіти є предметом дослідження Іщенко Л. [7], яка визначає методичні підходи до розвитку професійних умінь. У праці обґрунтовано необхідність впровадження інноваційних технологій у підготовку здобувачів освіти. Технологічна компетентність розглядається як важлива складова загальної професійної компетентності, що забезпечує ефективність взаємодії педагога з дітьми та їхніми батьками.

Сучасні вимоги до професійної діяльності вихователя та особливості підготовки майбутніх педагогів до роботи в закладах дошкільної освіти аналізує Макарчук В. [12], визначаючи ключові компетентності, яких потребує сучасний ринок праці. У дослідженні окреслено зміст і напрями вдосконалення фахової підготовки здобувачів освіти. Наголошено на необхідності формування готовності до відповідальної професійної діяльності та продуктивної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу, зокрема з родиною вихованців.

Компетентність розглядають як інтегровану характеристику особистості, що виявляється у здатності та внутрішній готовності здійснювати різні види діяльності. Формування такої якості спирається на знання, уміння й досвід, набуті під час навчання та соціалізації, які поєднуються в цілісну систему професійної спроможності. Рівень компетентності визначає можливість людини самостійно й результативно діяти в соціальному та професійному середовищі, досягаючи поставлених цілей.

У контексті професійної діяльності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти компетентність доцільно трактувати як показник узгодженості між обсягом і якістю набутих знань, сформованих умінь, практичного досвіду та соціально-професійного статусу й тими вимогами, які висуває реальна педагогічна практика. Рівень такої компетентності визначається здатністю ефективно виконувати завдання, пов'язані зі співпрацею з батьками вихованців, і конструктивно розв'язувати проблемні ситуації, що виникають у взаємодії з родиною.

Вперше компетентність як поняття було введено у педагогічну термінологію Дж. Равеном (1984) [6]. Аналізуючи соціально-психологічні проблеми функціонування британського суспільства, вчений дійшов висновків про необхідність зміни неадекватних переконань, очікувань, цінностей, мотивацій і установок у суспільстві.

У науковій інтерпретації Дж. Равена компетентність постає як спеціалізована здатність, що забезпечує результативне виконання певної дії в межах конкретної предметної сфери. Така здатність охоплює не тільки фахові знання й сформовані професійні навички, а й притаманні особистості способи мислення, уміння приймати рішення та усвідомлювати відповідальність за власні вчинки. Окремо дослідник виокремлює так звані вищі компетентності, які мають універсальний характер і можуть проявлятися в різних видах діяльності. Йдеться про ініціативність, організаторські здібності, готовність брати на себе лідерську роль, аналізувати наслідки власних дій і оцінювати їхній соціальний вплив, що свідчить про зрілість особистості та її здатність діяти свідомо й відповідально в суспільному контексті.

Визначальною характеристикою компетентності Дж. Равен називав її внутрішній зв'язок із ціннісною сферою особистості. Прояв компетентності, за його підходом, можливий за умови глибокої особистісної включеності людини в діяльність, коли професійні дії узгоджуються з її переконаннями, установками та мотивацією [6]. Дж. Равен виділив види тенденцій компетентностей:

- розуміння цінностей і установок по відношенню до конкретної мети;
- контроль своєї діяльності;
- залучення емоцій у процес діяльності;
- готовність і здатність навчатися самостійно;
- пошук і використання зворотного зв'язку;
- впевненість у собі;
- самоконтроль;
- адаптивність;
- відсутність почуття безпорадності;
- схильність до роздумів про майбутнє;
- звичка до абстрагування;
- увага до проблем, пов'язаних з досягненням поставлених цілей;

- самостійність мислення, оригінальність;
- критичне мислення;
- готовність вирішувати складні питання;
- готовність працювати;
- дослідження навколишнього середовища;
- готовність покладатися на суб'єктивні оцінки та ризикувати;
- відсутність фаталізму;
- готовність використовувати нові ідеї та інновації для досягнення цілі;
- використання інновацій;
- впевненість у доброзичливому ставленні суспільства до інновацій;
- установка на результат і перспективи;
- наполегливість;
- використання ресурсів;
- довіра;
- ставлення до правил поведінки;
- здатність приймати рішення;
- персональна відповідальність;
- здатність до спільної роботи заради досягнення мети;
- здатність спонукати інших людей працювати спільно заради досягнення поставленої мети;
- здатність слухати інших людей і брати до уваги те, що вони говорять;
- прагнення до суб'єктивної оцінки особистісного потенціалу;
- готовність дозволяти іншим людям приймати самостійні рішення;
- здатність вирішувати конфлікти і суперечності;
- здатність ефективно працювати в якості підлеглого;
- терпимість по відношенню до різних стилів життя оточуючих;
- розуміння плюралістичної політики;
- готовність займатися організаційним і громадським плануванням тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми: Отже, професійна компетентність представляється як феномен, що складається із компонентів, які незалежні від інших і детермінують ефективну поведінку майбутнього вихователя сучасного закладу дошкільної освіти. При цьому можна відмітити значення мотиваційної складової, виділивши ціннісно-мотиваційні аспекти особистості здобувача вищої освіти як компонент професійної компетентності в процесі роботи з батьками дітей дошкільного віку [17].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Родина виступає базовим соціальним простором, у якому відбувається становлення особистості дитини, формуються перші уявлення про світ, норми поведінки та систему цінностей. Саме в сімейному середовищі забезпечується матеріальна й емоційна підтримка, створюються умови для гармонійного розвитку, а також зберігаються й передаються культурні традиції та духовні надбання від покоління до покоління. Реалізація освітньо-виховних завдань, покладених на майбутнього вихователя сучасного закладу дошкільної освіти, потребує узгодженої взаємодії з родиною та її активної участі в розвитку дитини. Обов'язок батьків піклуватися про виховання дітей, готувати їх до майбутнього життя, рости гідними громадянами закріплений в Конституції.

Професійна діяльність майбутнього вихователя сучасного закладу дошкільної освіти передбачає спрямованість на підтримку родини в усвідомленні її провідної ролі у вихованні дітей дошкільного віку. Усвідомлення батьками власної відповідальності за розвиток і соціалізацію дитини формується через педагогічно обґрунтовану взаємодію з фахівцем. Організація такої співпраці потребує системності, делікатності, продуманості кожного кроку та дотримання тактовного стилю спілкування з батьками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Початок перебування дитини в закладі дошкільної освіти пов'язаний із необхідністю вибудовування цілісного освітнього простору, у якому взаємодіють не лише вихованці, а й їхні родини.

Під час професійної підготовки майбутніх вихователів орієнтують на формування згуртованої спільноти батьків поряд із дитячим колективом, що потребує продуманих організаційних і комунікативних зусиль.

Робота у цьому напрямі характеризується підвищеною складністю, адже важливо сприяти усвідомленню кожним із батьків спільної відповідальності за результати виховання всієї групи дітей. Досягнення узгодженості педагогічних і моральних вимог між закладом дошкільної освіти та родиною виступає необхідною умовою створення єдиного виховного простору, що забезпечує стабільність і послідовність впливів на дитину.

Взаємодія між педагогом і родиною потребує поєднання професійності, відкритості та щирості, оскільки саме такі засади забезпечують довіру й результативність співпраці. Проте практична реалізація ідеї тісного партнерства між закладом дошкільної освіти та сім'єю пов'язана з низкою труднощів і не зводиться до формального декларування взаємної підтримки.

Багатовимірність і напруженість взаємин між вихователями та батьками зумовлюються низкою психологічних і соціальних чинників, які необхідно враховувати майбутнім фахівцям дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. Сфера батьківських почуттів належить до найсильніших емоційних проявів людини, адже турбота про дитину, прагнення забезпечити їй фізичну безпеку й моральний захист визначають характер сприйняття будь-яких педагогічних впливів. Любов до власної дитини часто надає оцінкам батьків суб'єктивного забарвлення, що впливає на інтерпретацію вимог і зауважень вихователя. Навіть незначні прояви нетактовності, байдужості чи недоброзичливості з боку педагога можуть викликати негативну реакцію, формувати недовіру до закладу дошкільної освіти та спричинити емоційне напруження. Водночас емоційна нестабільність самого вихователя ускладнює конструктивний вплив на батьків, оскільки значна частина взаємного сприйняття відбувається через позицію та переживання дитини. Дитяча інтерпретація подій

не завжди відображає об'єктивну картину, що іноді призводить до спотвореного розуміння ситуації з боку батьків і перешкоджає досягненню взаєморозуміння [2].

Окреслені обставини актуалізують для майбутнього вихователя потребу виважено й аргументовано вибудовувати власну професійну позицію у взаємодії з дітьми та їхніми батьками. Послідовність, переконливість і відкритість у спілкуванні сприяють зміцненню довіри та формуванню стабільних особистісних контактів із родинами вихованців.

Організуючи співпрацю з сім'єю, педагог водночас реалізує кілька взаємопов'язаних завдань, про зміст і значення яких доцільно інформувати батьків. Передусім забезпечується формування доброзичливих, емоційно позитивних стосунків із дитиною. Паралельно вибудовуються відносини взаємної поваги й довіри з батьками, що створює підґрунтя для продуктивного діалогу. Завершальним компонентом виступає організація системної виховної взаємодії з родиною, яка спирається на узгодженість моральних і педагогічних вимог до дитини та спрямована на досягнення спільних освітніх результатів.

Ефективність і стабільність сімейного виховання визначаються низкою характеристик, що забезпечують його впливовість і тривалу дію. Важливе значення має опора на родинні традиції та обряди, які формують у дитини відчуття приналежності, спадкоємності поколінь і стійких моральних орієнтирів.

Систематичність і насиченість виховних ситуацій у повсякденному житті родини створюють умови для постійного формування цінностей і моделей поведінки. Тривалий характер впливу батьків та інших дорослих сприяє закріпленню позитивного досвіду й поступовому становленню особистості. Особливу роль відіграє емоційна атмосфера в сім'ї: довірливі, теплі та стабільні стосунки між батьками і дітьми формують відчуття безпеки й значною мірою визначають повноцінний емоційний розвиток дитини.

Результативність сімейного виховання значною мірою залежить від внутрішньої згуртованості родини та характеру взаємин між її членами. Стабільність, взаємопідтримка й відчуття єдності створюють підґрунтя для формування в дитини впевненості та соціальної зрілості. Узгодженість інтересів сім'ї із загальнолюдськими та суспільними цінностями сприяє вихованню відповідального громадянина, здатного до конструктивної взаємодії в соціумі.

Важливою умовою ефективного виховного процесу виступає цілісність сімейної структури, а також послідовність і єдність вимог з боку обох батьків. Усвідомлення відповідальності за розвиток дитини, дотримання моральних норм і правил співжиття формують у сім'ї атмосферу довіри, доброзичливості й взаємної поваги. Значну роль у підвищенні педагогічної культури батьків відіграє звернення до ідей і практичних рекомендацій А. Макаренка та В. Сухомлинського, які пропонували цінні орієнтири для організації сімейного виховання.

Підготовка майбутнього вихователя сучасного закладу дошкільної освіти передбачає ґрунтовне опанування змістових напрямів сімейного виховання. У процесі навчання здобувачі освіти аналізують особливості морального, інтелектуального, трудового, естетичного, екологічного та фізичного розвитку дитини в родинному середовищі. Усвідомлення комплексного характеру цих складових дає змогу майбутньому фахівцеві цілісно оцінювати виховний потенціал сім'ї та будувати ефективну взаємодію з батьками.

У процесі опанування зазначених напрямів сімейного виховання здобувачі освіти акцентують увагу на формуванні в дітей базових духовно-моральних орієнтирів. Особливого значення набуває плекання любові до батьків і близьких, шанобливого ставлення до рідної мови та культури свого народу як основи національної ідентичності. Не менш важливим є виховання поваги до інших людей, розвиток здатності до турботи про молодших і старших членів родини, формування співчуття й милосердя до тих, хто опинився у складних життєвих

обставинах. Усвідомлення цінності родинних традицій, звичаїв і обрядів, інтерес до власного родоводу та історії народу сприяють зміцненню зв'язку поколінь і становленню духовно зрілої особистості.

Під час проходження практичної підготовки майбутній вихователь опановує й застосовує різноманітні засоби сімейного виховання, аналізуючи їхній вплив на розвиток дитини. Значущим чинником виступає атмосфера родинного життя, що охоплює характер міжособистісних взаємин, трудові традиції, рівень громадянської відповідальності та культуру спілкування в сім'ї. Важливу роль відіграє звернення до усталених трудових звичаїв родини, які формують у дитини повагу до праці та відповідальне ставлення до власних обов'язків. Організація повсякденного життя в сім'ї – дотримання режиму, розподіл доручень, залучення до домашньої роботи – сприяє вихованню самостійності та дисциплінованості. Продумане й змістовне дозвілля дітей розглядається як ефективний ресурс для розвитку інтересів, здібностей і соціальних навичок у позаурочний час.

У процесі підготовки до взаємодії з батьками майбутній вихователь орієнтується на систему професійно-етичних принципів, що забезпечують конструктивний характер співпраці. Провідне місце посідає визнання й повага до позиції батьків, вміння апелювати до їхніх почуттів, насамперед до природної батьківської любові та відповідальності за дитину.

Під час обговорення особливостей розвитку вихованців доцільно насамперед акцентувати увагу на позитивних рисах, що створює атмосферу підтримки й довіри. Висока повага до особистості батька і матері, розуміння їхніх щоденних турбот і труднощів формують підґрунтя для взаєморозуміння. Дотримання зазначених засад сприяє налагодженню партнерських стосунків як із родиною, так і з дитиною, адже негативне або зневажливе ставлення до батьків болісно сприймається вихованцями й може знизити авторитет педагога. У

професійному спілкуванні критика має використовуватися виважено, як інструмент корекції й розвитку, а не як самоціль чи засіб тиску.

Професійна підготовка майбутніх вихователів передбачає усвідомлення тих обставин, які можуть ускладнювати процес сімейного виховання та впливати на розвиток дитини. До таких чинників належать особливості структури родини, зокрема виховання в умовах неповної сім'ї, що може позначатися на розподілі ролей і характері взаємин. Негативний вплив здатні чинити несприятливі житлові умови й обмежені матеріальні можливості, які звужують ресурси для повноцінного розвитку. Суттєвою проблемою виступає недостатня педагогічна обізнаність батьків, зокрема труднощі у доборі адекватних віковим особливостям дитини методів і прийомів виховання. Додаткові складнощі виникають у разі відсутності узгодженості у виховних підходах дорослих членів сім'ї, що може призводити до суперечливих вимог і дезорієнтації дитини.

Труднощі виховання дітей у сім'ї підсилюються соціальними та психологічними факторами в сучасних умовах.

Соціальні фактори

– зростання кількості розлучень зумовлює поширення сімей, у яких виховання дітей здійснюється одним із батьків, найчастіше матір'ю, що може позначатися на розподілі обов'язків, емоційному навантаженні та виховних можливостях родини;

– недостатність фінансування освіти та закладів виховної роботи спричинила згортання роботи шкіл молодих батьків і системи педагогічної освіти батьків;

– відсутність у значної частини молодих сімей власного житла й вимушене проживання разом із батьками часто створюють несприятливі умови для повноцінного виховання дитини та організації стабільного сімейного простору;

- зниження віку, коли молоді люди створюють сім'ю не сприяє засвоєнню моральних і етичних норм і цінностей щодо виховання дітей;
- тенденція до закриття дитячих садочків позбавляє молодих батьків можливості отримувати кваліфіковану допомогу з боку фахівців [9].

Формування професійної компетентності майбутніх вихователів у сфері педагогічної взаємодії з батьками дітей раннього та дошкільного віку забезпечується, зокрема, через опанування навчальної дисципліни «Теорія і методика співпраці з родинами». Зміст курсу орієнтований на підготовку здобувачів вищої освіти до організації конструктивної співпраці з родиною в умовах сучасного освітнього середовища закладу дошкільної освіти з урахуванням євроінтеграційних орієнтирів розвитку освіти. Опанування зазначеної дисципліни сприяє становленню системи загальних і фахових компетентностей, необхідних для планування, проектування та реалізації цілісної роботи з родинами вихованців. Навчальний курс узгоджується з вимогами Базового компонента дошкільної освіти та Професійного стандарту вихователя закладу дошкільної освіти, що забезпечує нормативну й методичну обґрунтованість професійної підготовки.

Вивчення навчальної дисципліни «Теорія і методика співпраці з родинами» сприяє:

- формуванню наукових знань про професійні вимоги, повноваження та функціональні обов'язки вихователів в процесі педагогічної взаємодії з батьками в умовах закладу дошкільної освіти;
- оволодінню системою практичних умінь та навичок, які сприятимуть ефективній реалізації педагогічної стратегії співпраці з родинами;
- набуттю особистісно-професійного досвіду щодо розроблення та впровадження у практику діяльності закладу дошкільної освіти педагогічних проектів (програм) співпраці з сім'ями із урахуванням специфіки батьківських цільових груп.

Опанування навчальної дисципліни орієнтоване на досягнення визначених компетентностей і програмних результатів, що забезпечують цілісну професійну підготовку майбутнього вихователя. Передусім ідеться про формування інтегральної компетентності, яка передбачає готовність до розв'язання складних спеціалізованих завдань і практичних проблем у сфері розвитку, навчання та виховання дітей раннього й дошкільного віку. Така здатність ґрунтується на використанні психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти та передбачає діяльність в умовах комплексності й певної невизначеності професійних ситуацій.

Важливе місце посідають загальні компетентності, що забезпечують ефективність професійної комунікації та організаційної діяльності. Серед них – володіння державною мовою в усній і письмовій формах, уміння оцінювати й підтримувати належний рівень якості виконуваних завдань, здатність до міжособистісної взаємодії, готовність до постійного навчання та освоєння нових знань, а також уміння застосовувати теоретичні положення у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності спрямовані на забезпечення професійної самостійності й відповідальності педагога – охоплюють навички роботи з навчальною та науковою інформацією, прийняття рішень у непередбачуваних умовах професійної діяльності, пошук і використання релевантних освітніх ресурсів у роботі з дітьми й батьками. Значущим є розвиток комунікативної спроможності у взаємодії з вихованцями, родинами та колегами, а також формування установки на самоосвіту й саморозвиток, що забезпечує безперервність професійного зростання впродовж життя.

Опанування дисципліни «Теорія і методика співпраці з родинами» орієнтує здобувачів освіти на досягнення комплексних результатів навчання, пов'язаних із професійною готовністю до організації цілісного освітнього процесу та продуктивної взаємодії з родиною. Засвоєння змісту курсу передбачає

глибоке розуміння педагогічних умов і закономірностей розвитку дітей від народження до вступу до школи, уміння визначати мету, завдання, принципи, зміст, форми, методи й засоби освітньої роботи відповідно до вікових особливостей. Важливим результатом навчання є здатність аналізувати специфіку освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, виокремлювати його характерні риси та співвідносити педагогічні впливи з досягнутими результатами розвитку дитини. Підготовка також охоплює формування навичок налагодження партнерської взаємодії між закладом освіти, родиною та школою, активного залучення батьків до організації освітньої діяльності та спільної відповідальності за її результати. Значну увагу приділено усвідомленню історичних витоків і тенденцій розвитку дошкільної освіти, умінню критично аналізувати педагогічні концепції минулого й адаптувати їхній потенціал до сучасного освітнього середовища. Професійна підготовка передбачає обізнаність із проявами булінгу та володіння інструментами його профілактики й подолання. Сформованість компетентностей проявляється також у здатності проектувати цілісний освітній процес, здійснювати рефлексивне оцінювання власної діяльності, забезпечувати управління якістю освіти на засадах психолого-педагогічних принципів і партнерської взаємодії з сім'єю. Важливим підсумком навчання є готовність до розроблення педагогічних заходів із залученням фахівців різних галузей, представників громадськості та батьків для реалізації завдань всебічного розвитку дітей, а також уміння вибудовувати суб'єкт-суб'єктні відносини й розвивальне спілкування як із вихованцями, так і з їхніми родинами.

Після завершення опанування курсу здобувач освіти має продемонструвати сформовану систему теоретичних знань і практичних умінь, необхідних для ефективної взаємодії із сім'єю в умовах закладу дошкільної освіти.

Знати:

- законодавчі та нормативно-правові засади організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти й механізми його узгодження з родинним вихованням;

- зміст, напрями та організаційні форми співпраці між закладом дошкільної освіти і сім'єю;

- принципи побудови партнерських відносин із батьками вихованців;

- сучасні вітчизняні й зарубіжні підходи до взаємодії закладу освіти та родини;

- актуальні проблеми сімейного виховання й питання співпраці, що потребують подальшого наукового осмислення;

- взаємозв'язок між стилем сімейного виховання та особливостями психічного розвитку дитини;

- підходи до планування роботи з батьками з урахуванням специфіки сімейної ситуації, педагогічного потенціалу родини та характеру виховних впливів;

- засади диференційованого й індивідуального підходу до кожної родини;

- ефективні форми взаємодії з батьками та способи прогнозування їх результативності;

- принципи й умови здійснення моніторингу ефективності співпраці між закладом дошкільної освіти та сім'єю.

Уміти:

- аналізувати освітні програми та впроваджувати освітні лінії «Дитина в соціумі» і «Особистість дитини» у практику роботи;

- організовувати взаємодію між закладом дошкільної освіти, сім'єю та школою в межах єдиного освітнього простору;

- залучати батьків до участі в освітньому процесі дітей раннього й дошкільного віку;

- забезпечувати якість освітнього процесу, спираючись на психолого-педагогічні принципи його організації та враховуючи соціально-психологічні аспекти професійної компетентності (soft skills);

- проєктувати та реалізовувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, представників громадськості й родин вихованців для всебічного розвитку дітей;

- вибудовувати суб'єкт-суб'єктну взаємодію, здійснювати розвивальне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно й соціально орієнтовану комунікацію з батьками.

Вивчення навчальної дисципліни «Теорія і методика співпраці з родинами» сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх вихователів взаємодії з батьками дітей раннього та дошкільного віку. Здобувачі освіти засвоюють методи та прийоми формування у батьків «педагогічної рефлексії» (розбір педагогічної ситуації, розв'язання педагогічних задач, педагогічний аналіз власної виховної діяльності). Майбутні вихователі сучасного закладу дошкільної освіти беруть участь в організаційних формах педагогізації сімей за ознакою кількості участі суб'єктів: індивідуальних, бінарних, групових та в закритих групах у соціальних мережах, колективних.

Майбутні вихователі сучасного закладу дошкільної освіти беруть участь в наочно-інформаційних формах взаємодії з родинами:

- виставки дитячих робіт, фотомонтажі, педагогічні стенди та ширми для батьків;
- презентація книг і педагогічної преси;
- ознайомлення з напрямками діяльності ЗДО, публікаціями про проблеми сімейного виховання на сайтах ЗДО тощо.

Осмислення сучасних проблем сімейного виховання та врахування актуальних потреб родин у педагогічній підтримці створюють підґрунтя для вибудовування змістовної й багатовекторної співпраці в умовах закладу

дошкільної освіти. Така взаємодія дає змогу узгоджувати виховні впливи сім'ї та педагогів і спрямовувати їх на гармонійний розвиток дитини в різних сферах її становлення.

Партнерство між вихователем і батьками охоплює ключові напрями формування особистості: моральне виховання, соціально-емоційний розвиток, сенсорно-пізнавальну активність, громадянську й правову обізнаність, національно-патріотичні цінності, а також засади здорового способу життя. Узгоджені дії дорослих сприяють цілісності виховного процесу та підвищують його результативність.

У межах професійної підготовки майбутні вихователі набувають досвіду організації взаємодії з батьками з метою полегшення адаптації дітей до умов закладу дошкільної освіти й забезпечення наступності під час підготовки до шкільного навчання. Особлива увага приділяється роботі з родинами обдарованих дітей, а також налагодженню співпраці в системі інклюзивної освіти, що потребує врахування індивідуальних освітніх потреб кожної дитини та активного залучення батьків до спільного вирішення виховних і освітніх завдань.

Висновки. Аналізуючи умови і фактори розвитку професійної компетентності майбутніх вихователів сучасного закладу дошкільної освіти можна виділити:

- розвиваюче середовище в закладах вищої освіти як характеристику стосовно підготовки здобувачів вищої освіти до роботи з батьками дітей;
- оволодіння системою практичних умінь та навичок, які сприятимуть ефективній реалізації педагогічної стратегії співпраці з родинами;

Список використаних джерел:

1. Бубін А., Дурманенко Є. Особливості формування професійної компетентності в здобувачів освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Академічні студії. Серія «Педагогіка». 2025. № 3. С. 11–17. URL: <http://jpc-dspace.org.ua/bitstream/123456789/1087/1/777-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1450-1-10-20260105.pdf>

2. Галузінська М. І. Технологія роботи класного керівника з батьками: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. 207 с.

3. Гоян І. М., Палій А. А. Психодіагностичний, психокорекційний і розвивально-виховний практикум у дитячому садку: навчальний посібник. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2010.

4. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012.

5. Зданевич Л. В., Машкіна Л. А., Миськова Н. М., Талемонюк А. О. Педагогічне партнерство як наукова дефініція і вагома професійна компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 79. Т. 1. С. 179–183. URL: <http://46.63.9.20:88/jspui/bitstream/123456789/1697/1/35.pdf>

6. Зеер Е. Ф. Психолого-дидактичні конструкти якості професійної освіти. *Освіта і наука*. 2002. № 2 (Г4). С. 12–18.

7. Іщенко Л. В. Формування готовності майбутніх вихователів до реалізації сучасних педагогічних технологій у закладах дошкільної освіти. *Věda a perspektivy*. 2022. № 2(9). С. 152–164. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/14785/1/%D0%86%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>

8. Каньоса Н. Г. Теорія та методика співпраці ДНЗ з родинами: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2015. 121 с. URL: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/Kanosa-N.H.-Teoriia-ta-metodyka-spivpratsi-DNZ-z-rodynamy.pdf?id=e0ded606-2f7f-48fa-94a1->

9. Крамська З. М., Галузінська М. І. Педагогічна майстерність викладача вищої школи. Умань: Видавець Сочинський М. М., 2021. 238 с.

10. Кривошея Н. Особливості професійної підготовки майбутніх вихователів до співпраці з родиною вихованців (на основі теоретичного аналізу праць сучасних науковців). *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2024. № 21. С. 54–64. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/download/307969/299457>

11. Кривошея Н., Герасина Р. Навчальна дисципліна «Педагогіка родинного виховання» в системі професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. № 1 (103). С. 60–70. URL: <http://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/284528/278687>

12. Макарчук В. Особливості підготовки майбутніх педагогів до роботи в закладах дошкільної освіти та вимоги до їх професійної діяльності. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2024. № 3. С. 66–72. URL: <http://znp.udpu.edu.ua/article/download/312961/7.pdf>

13. Манжелій Н., Зімакова Л. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до партнерської взаємодії з батьками. 2024. URL: <http://ir.dspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4196/1/%D0%9C%D0%90%D0%9D%D0%96%D0%95%D0%9B%D0%86%D0%99-149-153.pdf>

14. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання: підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 376 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0059469.pdf>

15. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / за заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

16. Основи загальної психології: навчальний посібник: у 2 т. / уклад.: Полозенко О. В., Омельченко Л. М., Яшник С. В., Свистун В. І., Стахневич В. І., Мартинюк І. А., Жуковська Л. М. Київ: НУБІП, 2009.

17. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка: навчально-методичний посібник. Київ: Видавництво навчальної літератури, 2022. 279 с.

18. Педагогіка сімейного виховання: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта / уклад. Н. М. Манжелій. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. 72 с.

19. Попович О. Професійна компетентність вихователя дітей раннього віку у контексті готовності до роботи в сенсорно збагаченому середовищі закладу дошкільної освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2023. Т. 23, № 1. С. 110–120. URL: <https://www.adult-education-journal.com.ua/index.php/aej/article/download/248/212>

20. Приходько Ю. О. Практична психологія: введення у професію. Вид. 2-ге. Київ: Каравела, 2010.

21. Романюк І. Система планування освітньої роботи з розвитку мовлення дітей дошкільного віку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 3. С. 33–43.

22. Теорія і методика співпраці з родинами: інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта / уклад. І. О. Гогола, Т. С. Гужанова. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 29 с.

23. Теорія та методика співпраці закладів дошкільної освіти з родинами: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / авт.-упор. Н. Г. Каньоса, Т. Й. Бабюк. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/6382/Kanosa->

[N.H.-Babiuk-T.I.-Teoriia-ta-metodyka-spiivpratsi-zakladiv-doshkilnoi-osvity-z-rodynamy.pdf?sequence=1&isAllowed=y](#)

24. Терлецька Л. Г. Вікова психологія і психодіагностика: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013.

25. Філімонюк А. Особливості партнерської взаємодії між вихователем ЗДО та батьками: ефективні практики. *Наша школа: науково-практичні студії*. 2025. № 2 (10). С. 53–63. URL: <http://nashasholadoi.oano.od.ua/article/download/338009/326386>

26. Чуб Н. В. Довідник для батьків дошкільників. Психологія дитини від А до Я. Харків: Веста, 2007.

27. Шаповалова О. В. Роль сім'ї у дошкільній освіті: теорія і практика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Суми: Редакційно-видавничий відділ Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 225 с.

28. Шовш К. С., Біда О. А., Маргітич А. І. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 207. С. 376–380. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/download/1489/1444>

29. Pashchenko M., Chernenko L. P., Kovalyshyna S. Features of the use of innovative learning technologies in institutions of higher education. *Sworld-Us Conference Proceedings*. 2023. No. usc21-01. DOI: <https://doi.org/10.30888/2709-2267.2023-21-01-017>